

Asia: VN/301/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sairausvakuutuslain 4 luvun muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) on pyytänyt Kilpailu- ja kuluttajavirastolta (KKV) lausuntoa yllä mainitusta luonnoksesta hallituksen esitykseksi. Esitysluonnoksessa ehdotetaan sairausvakuutuslain muuttamista siten, että Kelan korvaamien taksimatkojen enimmäishintasäätely muutetaan toistaiseksi voimassa olevaksi, sekä 31.12.2026 saakka voimassa oleva matkakustannusten korvausten peruste muutetaan toistaiseksi voimassa olevaksi. Tämä tarkoittaa, että enimmäishintaa käytetään korvausten perusteena silloin, jos Kela ei ole sopinut palveluntuottajien kanssa enimmäishintaa edullisemmasta hinnoittelusta.

KKV pitää perusteluja enimmäishintasäätelyn muuttamiseksi toistaiseksi voimassa olevaksi osittain uskottavina. Enimmäishintasäätely toimii keinona varmistaa Kela-taksipalveluiden kustannusten ennakoitavuus. Esitysluonnoksessa todetaan, että nyt esitetty sääntelyn vakinaistaminen ei estä sairausvakuutuksesta korvattavien taksikyytien kokonaisuuden kehittämistä, ja KKV pitääkin tärkeänä, että julkisten kyytien kokonaisuutta arvioidaan ja kehitetään myös tulevaisuudessa. KKV haluaa kuitenkin korostaa, että hallituksen esityksessä tulisi kiinnittää huomiota siihen, miten enimmäishinnat tullaan määrittelemään.

Enimmäishintasäätely on tarpeellista yleensä vain silloin, kun markkina ei ole kilpailullinen. Markkina ei ole kilpailullinen silloin, kun markkinatoimijoilla on markkinavoimaa, jonka takia ne pystyvät asettamaan hinnan kilpailullisen markkinahinnan yläpuolelle. Näissä tilanteissa enimmäishintasäätelyä voidaan käyttää korjaamaan markkinavoimasta johtuva hintojen liian korkea taso suhteessa kilpailullisen markkinan hintatasoon. Enimmäishinnan asettaminen oikealle tasolle ei ole kuitenkaan kovinkaan helppoa. Erityisesti Suomen kaltaisessa maassa yhden enimmäishinnan löytäminen voi olla hankalaa suurten alueellisten erojen takia.

Markkinahinnan yläpuolelle asetetulla enimmäishinnalla ei ole teoriassa kilpailullisella markkinalla vaikutusta hintoihin. Jos kilpailua ei ole riittävästi, markkinahinnan yläpuolelle asetettu enimmäishinta voi kuitenkin johtaa tarjoushintojen nousuun. Näin voi käydä, jos tarjoajat pitävät enimmäishintaa maksimitasona, joka palvelusta ollaan valmiita maksamaan. Enimmäishinnat voivat myös toimia ikään kuin ankkurina, jota kohti tarjouksia aletaan nostamaan. Markkinahinnan alapuolelle asetettu enimmäishinta vähentää tarjontaa, kun kyytejä on kannattamatonta ajaa. Lisäksi tilanteessa, jossa Kela-kyytien hinnat ovat kovin matalia suhteessa yksityisten kyytien hintaan, taksiryttäjät ajavat todennäköisesti mieluummin yksityisiä kyytejä. KKV:n näkemyksen mukaan hallituksen esityksessä olisikin hyvä tuoda selkeästi esiin enimmäishintasääntelyyn liittyviä riskejä, kuten se, että jos enimmäishinnat säädetään liian alhaiselle tasolle, rajoittaa se Kela-kyytien tarjontaa ja voi johtaa siihen, että ihmisten hoitoon pääsy viivästyy ja jopa vaarantuu kokonaan.

Kelan edelliseen kilpailutukseen tuli runsaasti tarjouksia, ja sopimushinnat ovat selkeästi alemmalla tasolla kuin säädellyt enimmäishinnat. Enimmäishinnat ovat siten nykytilanteessa todennäköisesti markkinahinnan yläpuolella. Tätä tilannetta tulisi KKV:n näkemyksen mukaan kuitenkin arvioida silloin, kun enimmäishintoja määritellään.

KKV suhtautuu aiempien lausuntojen tapaan varauksellisesti tapaan, jolla enimmäishinta asetetaan. KKV:n käsityksen mukaan sairausvakuutuksesta korvattavien taksimatkojen enimmäishintoja ei ole määritetty kuljetuksesta aiheutuneiden kustannusten ja kohtuulliseksi katsottavan voiton perusteella. Enimmäishintoja on muutettu aika-ajoin Tilastokeskuksen laatiman taksiliikenteen kustannusindeksin perusteella, mutta missään vaiheessa ei ole arvioitu, kuinka hyvin säädetyt enimmäishinnat vastaavat taksipalvelujen tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia, ja että millaisia voittoja taksirytykset kyseissä kyydeissä tekevät. KKV huomauttaa, ettei enimmäishintoihin sisältyvän voiton kohtuullisuutta ole mahdollista arvioida taksiryttäjille suunnatulla kyselyllä, vaan arvioinnin tulisi perustua kuljetuksista aiheutuviin todellisiin kustannuksiin ja taksiryttäjille jäävän toteutuneen katteen arviointiin. Kun enimmäishintoja koskevaa valtioneuvoston asetusta seuraavan kerran valmistellaan, olisi enimmäishintojen määrittämisessä syytä hyödyntää näitä tietoja.

KKV katsoo, että sairausvakuutuslaissa olisi syytä säätää täsmällisemmin, miten enimmäishinnat tulisi määrittää. KKV:n näkemyksen mukaan hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa olisi vähintäänkin syytä mainita, että enimmäishintaan sisältyvän voiton arvioinnissa tulisi ottaa huomioon Kela-kyytien kilpailutuksissa saadut tarjoukset. Perusteluissa voitaisiin todeta, että kilpailutuksissa saatu tarjousten runsas määrä ja se, että tarjoukset alittavat selvästi säädetyt enimmäishinnat, viittaisi siihen, että säädettyihin enimmäishintoihin sisältyy vähintään kohtuulliseksi katsottava voitto. Tarjousten vähäinen määrä puolestaan voisi viitata siihen, ettei säädettyihin enimmäishintoihin sisälly kohtuullista voittoa.

Lisäksi KKV kiinnittää huomiota siihen, että taksarakenteen tulisi vastata kustannusrakennetta, jotta kannustimet erilaisten kyytien tarjoamiselle eivät vääristy. Esitysluonnoksessa todetaan, että suurten, esteettömien ajoneuvojen osalta on ilmennyt saatavuushaasteita erityisesti kaupunkialueen lyhyillä matkoilla sekä haja-asutusseudulla, mikä voi osaltaan kertoa ongelmista taksarakenteessa. Tällä hetkellä hintarakennetta ei ole kesken sopimuskauden ollut mahdollista

muuttaa, vaan kaikkia asetettuja enimmäishintoja on nostettu saman prosenttiluvun verran. KKV haluaa huomauttaa, että Kelan olisi hankinnoissaan syytä varmistaa, että hintarakenteen muutokset ovat sopimuskauden aikana mahdollisia, jos hintarakenne valtioneuvoston asetuksessa muuttuu.

Väättänen Anni
Kilpailu- ja kuluttajavirasto